

(nota de Porcar, a Canet lo Roig), 1935.

¹ Tinguem present que *sk* es pronuncia *š* en algunes llengües escandinaves i altres germàniques.

XERIF, 'príncep o cap mahometà', de l'àr. *šarīf* 'il·lustre', 'cap de la ciutat de la Meca', derivat de *šarīf* 'elevant-se'; en el sentit d'oficial de justícia en els països de llengua anglesa, s'accentua *xèrif* i ve de l'angl. *sheriff*, coincidint amb el mot àrab per casualitat (< ags. *scir-gerefa* 'magistrat del shire, comarca').

DERIV.: *Xerifat*.

Xeriflor, V. *xareca* *Xerigall*, encreuament dels dos mots cast. JIREL i JERGA

XERIGOT, d'una forma anterior *sirigot*, també *so-rigot*, mot certament pre-romà i possiblement indoeuropeu o indo-bascoide: és versemblant que provingui d'una base *SORIKÖTTO, representada també en basc (*zirikot* etc.), aragonès i llengua d'oc; i relacionat amb l'ètimon SORO- d'on provenen el port. *soro* i el cast. *suero*, probablement parents sorotàptics del gr. *óπος*, scr. *sarāh* i ll. *sërum*; cap dels quals, en tot cas, no pot ser derivat del mot llatí. □ 1.ª doc.: *serigot*, c. 1300, Arnau de Vilanova, Llull.

«Sanc --- no és covinent a menjar --- a corses de atemprada complecció o calda ---; de let se deu hom guardar --- entre les altres coses qui's fan de let, deven los ditz corses esquivar especialment mantegua [e *serigot*]; mas si --- vulia hom raebra mantegua --- seria meylor si hom la raebia ab mel. [De *ceriguot*.] *Seriguot* fresch, e majorment de cabres, bullit e colat, és profitós si hom l'usa de miçant maig entró a la fin de juliol ---, en la ora o en la cantitat damunt dita»; en la trad. del *Regiment de Sanitat* d'Arnau, feta per Bg. de Sarriera, c. 1306.¹ «La ley de les vaques ---, can és dada a menjar ab mel ---, ajude a escopir la fleuma dels pitz; e el *sirigot* nedege e lave les entràmenes, e trau les humors podrides; e can és --- feyt beuratje, fa açò --- e lave les plag<u>es que-y són ---; e açò fa la ley grossa e ---», Ibn Wáfid (mj. S. XIV), f° 105b, p. 174. 34. En Llull repetidament, sempre amb *s-*: «en la let estan, en potència, bòtírum, formatge e *sirigot*», «en cascuna part de la let està, en potència, part del botírum, de formatge e de *cirigot*»: *Li. de Anima Rac.* (1950), 271; *Li. d'Home*, 272.

Sergot: «La laganya que ve de la colra --- que ha nom postema, esdevé per colra, e'l seu senyal és gran dolor --- en la cara e en l'uyl ---; La sua cura primera: porgar lo cap, si la vertut lo li sofer, ab *sergot* e ab escamonea, e a les coses que conforten e ab les decocions ---», Alcoati, f° 39a10, obra de la 2.^a meitat del S. XIV i en ms. coetani; totes dues dades ja assenyaldes per Farauo en *Misc. Fabra* (169).

De la forma avui més estesa, amb *x-*, sabem que ja existia a fi S. XV, car la desaprova el valencià B. Fenollar: «evitar de dir *xerigot* per *serigot*» (*Regles d'esquivar mots grossers o pagesívols*, BABL XXIII, 127ss., n.º 109). Però, ja en temps de Fenollar, altra gent no estava d'acord amb ell, ni ho considerava forma gros-

sera Fra Gabriel Busa (1507), no menys culte que Fenollar i més encara en matèria de lèxic; car, a desgrat del ll. *serum* i cast. *suero* (que veu en Nebrixa); i, apartant-se'n més, opta per la *x-*, adoptant decidit com a forma catalana: «*xerigot*: serum». És també la que registren els diccs. posteriors: OPou (*xi-*, infra), DTò. (*xa-*, 1647ss.), *xer-* Lacav., Belv., Lab. etc.

És la que s'ha generalitzat, sobretot en el Princ. i Ross.: «Mantet --- sortint de Setcases --- Les tres dones de ca la Llucietta s'estaven treballant ---: la mare i la noia fent formatge ---; el Sr. Rector va entrar ---, va pendre un aire --- formal: — Vos volen pendre la noia --- — Donc què hi ha Mn. Jaume? — La Llucietta, sense mirar ni badar boca, anava expremment amb les mans la nata per a escórrer el *xerigot*. — El noi Jiu ---. La noia va fer com si rumiés ---», Massó Torrents (*Croquis Pir.* 2 1, 45.13). I és ja la forma adoptada pel tècnic agrícola Miquel Agustí, savi fill de Banyoles, i Prior de Perpinyà en 1617, «rraels de romagueres, *xerigot* de llet ---» (*Secrets d'Agricult.*, 105).

A les dues Balears es mantingué la *s-*. S'explica que es resistissin a admetre la innovació *x-*, entre altres raons pel que fa constar *AlcM* (que ho duu fins a l'extrem radical d'encapçalar l'article amb *serigot*): «Menorca, terra típicament formatgera». En efecte Febrer Cardona, tot i trobar *xerigot* en el seu model Belv., se n'apartà posant «*serigot*: suero: *peitiit lait*: serum». Camps Merc. recull la cobla de joves menorquins: «Allota, perque m'agrades, / faig-te et *serigot micós*: / qui vol conrà un camp rocós / ha de fer moltes barbades; si no 'm dónes tes amòs, / hauré barbetjat debades».²

Si Menorca és terra formatgera, Mallorca ho és també i encara més plena de pastorim. Allà també: «*serigót*: la part aygolosa de sa llet, *suero*; nom que se dóna al vi etc.», *DFgra.*; i AMAlcover parlant-nos dels pastors de llana de Manacor: «la llet s'aprèn i --- al punt, torna tot *serigot*, i les brosselles o formatge que queda, no és menjador» (*BDLC* VII, 180). Però ja Eivissa va amb la *x-* del continent: «*xerigot*: suero: [ç] jigote» (*PzCabr.*).

Sobre les formes locals modernes, i sobre l'àrea i localització de cada una, serà millor donar-les en un mapa. En resum hi ha tres tipus principals: a) *xerigot*, b) *serigot*, c) *sorigot*, *soligot*. El tipus a és general, si fa no fa, a tot el Princ. i ross.: variants *šarigót* cat. or., *šerigót*, *širigót* cat. occid., *širigót* ross., *šerigót*, *širigót*, part E. de la Vall d'Aran; el tipus b es troba per una banda a Mallorca i Menorca, i per l'altra en algunes localitats de Cerdanya i del Pallars (aquí només en els tres pobles del capdamunt: Tor, Àreu i Tavascan, però ja š-, č-, des dels pobles baixos de Cardós, i d'allí cap al Sud, 1932.4). El tipus c és propi de Tort. i la major part del P. Val. (amb alguns punts de čo- en el centre i Sud). Fonts: en primer lloc recollida personal en els llocs; després: ALF, 1605; d'altra banda BDC VI, 37; VIII, 43; XIX, 205; XXIII, 309. Krüger, VKR VIII, 98.

N'indico especialment algunes. *Sirigót* oït a Orellà, punta NO. del Conflent (cas únic de *s-* en ross.), 1960. *Čirigót* Borges d'Urgell (*BDLC* VI, 50), *čerigót*: Sió i